

def.: külföldről beáramló tőke

Kont.: Private Direktinvestitionen aus dem Ausland gelten als eines der wichtigsten Instrumente zur Unterstützung einer erfolgreichen Transformation Ost-europas zur Marktwirtschaft sowie zur Verringerung der Wohlstandsunterschiede zwischen West und Ost.
WIFO296 (123)

A választott példából jól látható, hogy a hagyományos kétnyelvű szótárakkal szemben nemcsak az adott szó német nyelvi megfelelőjét találjuk meg vízszintes szürke sávban – a főnév nemének és ebben az esetben a számának feltüntetésével –, hanem a szó szinonimáját, antonimáját, majd azt követően magát a szó meghatározását, definícióját is, mint egy egynyelvű értelmező szótárban, mindkét nyelven, egymás mellett függőlegesen. Ezt követik a különböző magyar és német nyelvi szövegkörnyezeti (kontextusi) példák az adott források megnevezésével. A további ekvivalensek a jobb oldalon egymás alatt helyezkednek el.

A szakmai terminusok értelmének pontos behatárolása, a félreérthetőség maximális kiküszöbölhetősége jellemzi ezt a szerkezetében és tartalmában is újításra törekvő szótárt. Figyelemre méltó a szaknyelv tanításához nélkülözhetetlen anyagok feldolgozásának megkönnyítésére a kétnyelvű és az értelmező szótár funkciók összeolvasztása.

Dragasching, Edina – H. Pogány, Irene – Muráth Ferencné
– Zserdin, Marianne (1998): *Wirtschaft & Sozialpolitik – aktuell.*
Wörterbuch Deutsch – Ungarisch, Ungarisch – Deutsch.
JPTE – KFU, Graz – Pécs.

Gradwohl Eszter

Számítástechnikai fogalmak értelmező szótára

Mindennapi életünk nélkülözhetetlen, de legalábbis nehezen nélkülözhető részévé vált a számítógép. Mivel az emberek többsége úgy használja ezt az eszközt, hogy nem rendelkezik róla semmiféle, szervezett formában megszerzett ismerettel, meglevő tudása szükségszerűen hézagos. Amikor azonban valamiféle probléma előtt áll, nem mindig van alkalma szakembert megkérdezni, a megoldáshoz kézikönyvre van szüksége. A piacon rengeteg számítástechnikával foglalkozó könyv található, amelyek vagy szakembereknek szólnak, vagy tankönyv jellegűek. Az átlagos használó számára azonban ezek egyike sem teljesen megfelelő, hiszen megtörténhet, hogy mindössze egy számunkra ismeretlen vagy nem pontosan ismert fogalmat szeretnénk értelmezni, pontosítani, ehhez pedig leginkább egy értelmező szótárra vagy egy lexikonra lehet szükségünk.

Magyarországon – úgy tűnik – nincs arra lehetőség, hogy megfelelő szakembergárdát alkalmazzanak, akik viszonylag rövid idő alatt – mivel ez a szakterület igen gyorsan fejlődik – egy ilyenfajta szótárt vagy lexikon összeállítsanak. A kiadó így a nemzetközi kínálatból választott. A Microsoft számítógépes szótárát angol nyelven először 1999-ben adták ki. Sikerére jellemző, hogy három év alatt négy kiadást ért meg. Ennek a szótárnak a magyar fordítását jelentette meg most egy második, javított és bővített kiadásban a Szak Kiadó.

Ez a szótár több szempontból is jó választásnak bizonyult. Imponálóan sok, több, mint nyolcezer címszót tartalmaz, melyek a számítástechnika egész területét felölelik. A szótár természetesen nem korlátozódik a Microsoft termékeivel kapcsolatos fogalmakra. Kiemerítően elemzi a Microsoft termékeit, elsősorban a Windows-t, de címszavai között szerepelnek más személyi számítógépes rendszerek fogalmai is, amelyeket szintén korrekt

módon magyaráz el. Pozitív vonása a szótárnak az is, hogy nemcsak szakembereknek íródott, a magyarázatok többnyire laikusok számára is érthetőek. Ez mégsem minden esetben történik így, mert a szótárba több olyan címszót is felvettek, amely terminusokkal laikusok igen ritkán vagy egyáltalán nem találkoznak, sőt adott esetben még a szakemberek sem gyakran használják őket, például a szakmai szleng egyes elemeit. Ilyen címszó például az 'összehányt szoftver'.

A szócikkek mindazon területeket átfogják, amelyeken a számítógépnek szerep jut. Foglalkoznak az internet, a hálózatok, az elektronikus kereskedelem fogalmaival. A magyarázatok többnyire rövidke, szemléletesek, valamint megmutatják az adott terminus kapcsolatát más fogalmakkal. Ezek sokszor igen hasznosak lehetnek, máskor viszont megnehezíthetik az adott szócikk értelmezését, különösen, ha a magyarázatok több olyan kifejezést tartalmaznak, amelyek ismeretlenek a szótárhasználó számára, így azoknak is utána kell néznie. Ezzel a nehézséggel azonban minden értelmező szótárnak meg kell küzdenie. Problémát a szótárhasználó számára csak az jelent, ha az utalásokban szereplő szavak nem szerepelnek szócikként a szótárban. Sajnos ez történik ebben a szótárban a 'szerver' szóval, amely címszóként nem szerepel ebben a formában, hanem magyar megfelelőjét, a 'kiszolgáló'-t találjuk helyette, ugyanakkor több szócikkben, például 'HTTP-kiszolgáló', 'HTTPS' erre a – nem létező – címszóra történik utalás.

A szótárban az a terminológiai elv érvényesül, hogy megkíséreltek mindent magyarul elnevezni. Ez azt jelenti, hogy ahol létezik az adott terminusnak magyar vagy magyar helyesírással írt változata, ott azt használják. Némely magyar elnevezés gyakoriságával kapcsolatban azonban kételyeink vannak, nemigen hisszük ugyanis, hogy a 'mikrolapka' elterjedtebb változat, mint a 'mikrochip'. A terminológia magyarításának sajnos más (cím)szavak is áldozatul estek. A 'daemon' például címszóként ezzel az (angol) helyesírással szerepel a szótárban, más szócikkek belsejében, valamint a kötet egyik függelékében lévő angol-magyar szótárban azonban 'démon'-ként van feltüntetve. Mindenképpen pozitívnak tekinthető viszont, hogy a kifejezések eredeti angol megfelelőjét minden esetben feltüntették. Jól használható a függelékben elhelyezett angol-magyar szótár is.

A szótár papíralapú változatában szerepelnek az eredeti kiadás ábrái, illusztrációi, amelyek nagy segítséget nyújtanak az adott fogalom értelmezéséhez. A képernyőfotókat, amelyek az illusztrációk egy jellegzetes csoportját képezik, a legtöbb esetben újból elkészítették az eredetinek megfelelő magyar alkalmazás alapján, lehetővé téve így használatukat a hazai olvasók számára.

A szótár egyidejűleg jelent meg hagyományos és elektronikus formában. Az elektronikus változatban megtalálható az eredeti szótár teljes szövege a függelékek kivételével, és ez a változat a hagyományos szótár illusztrációit sem tartalmazza. A CD-n találjuk az eredeti angol nyelvű szótárt is. Az elektronikus szótár a MoBiDic rendszerrel működik, mely nemcsak az egyes szócikkek megkeresését teszi lehetővé, hanem angol-magyar és magyar-angol szótárként is használható. A címszavak ragozott alakjukban is kereshetők. Ennek a változatnak a használata eleinte kissé komplikáltnak tűnik, főleg a papírszótárakhoz szokott felhasználók számára, de viszonylag rövid idő alatt elsajátítható. További előnye az elektronikus változatnak, hogy a magyarázatokban található szak kifejezésekre is rá lehet keresni, anélkül, hogy az eredetileg keresett szócikket „szem elől tévesztenénk”, ami a papíralapú szótáraknál sajnos elkerülhetetlen.

A szótárban a címszavak a magyar ábécé szerint vannak rendezve. Ebbe sajnálatos módon meglehetősen zavaró hiba csúszott: az i-vel kezdődő szavak esetében ugyanis először eljutunk az 'I2L'-től mintegy húsz szócikken át az 'ISLAN' címszóig, utána azonban mintha újból kezdődne az ábécé, az 'I2O' szócikk következik, amelyet már a helyes sorrendben követ a többi.

A szótár külső megjelenése igen igényes mind a hagyományos, mind az elektronikus változatot tekintve. A szerkesztést illetően azonban egy zavaró probléma merül fel: úgy

tűnik, mintha a szükségesnél kevesebb gondot fordítottak volna a kézirat ellenőrzésére. A szótár átnézése során mintegy húsz olyan szócikket találtunk ugyanis, amelyek teljesen vagy szinte teljesen azonos formában kétszer fordultak elő egymás után (például: 'gnomon', 'HotBot', 'Magellan', 'PRI', 'TSV'). Ettől eltekintve e munkát melegen ajánljuk különösen iskolai és könyvtári használatra, szakemberek számára is, valamint azoknak az érdeklődőknek, akik többet szeretnének megtudni e gyorsan fejlődő ágazatról.

Kis Ádám (szerk., 2001): *Microsoft Számítógép-szótár. Számítástechnikai fogalmak értelmezése.* Szak Kiadó, Bicske.

Molnár Krisztina

Érettségi és felvételi külföldön

Az oktatásügy szakemberei bizonyára jól emlékeznek azokra a hat-hét évvel ezelőtti vitákra és mozzanatokra, amelyek egy formálódó új hazai érettségi koncepció világra jöttét kísérték.

Még friss volt a nyomdafesték az 1995-ben kiadott Nemzeti alaptanterven, amikor nyilvánosságra hozták a Nat-béli tartalmi szabályozás szerves folytatását, az érettségi-reform koncepcióját. Lényegét alkotó új elemét a kétszintűség, a középiskola utolsó két éve vizsga-előkészítő funkciójának hangsúlyossá válása, a vizsgák standardizálása, a külső vizsgák megjelenése, egy bonyolult pontozási-értékelési rendszer és a felsőoktatási felvételi vizsgák kiválthatósága jelentette. A gimnáziumokat tömörítő szakmai szervezet, valamint a felsőoktatási intézmények küldötteiből alakult bizottság (azaz az érettségiben és a felvételiben leginkább érdekelt két fél) nemtetszéssel fogadta a tervezetet. A szakmai vita végére 1997. június 3-án a 100/1997. sz. Kormányrendelet kiadása tette ki a pontot. A rendeletben jogi szabályozást kapott, tehát kötelező érvényre emelkedett a korábban vitatott koncepció.

A kormányrendeletet azóta néhány ponton módosították. Alapjaiban azonban nem változott. 2004-ről ugyan egy évvel későbbre toldott a végrehajtása – a közoktatási törvény 1999-ben történt módosítása következtében –, de a 2005-re ütemezett érettségi-reform a '97-ben kormányrendelettel megerősített koncepció alapján most már teljes sebességgel közeledik. Az Országos Közoktatási Intézet szakemberei és munkacsoportjai kidolgozták a legalapvetőbb érettségi vizsgatárgyak új általános és részletes követelményeit, amelyeket több kiválasztott középiskola tesztelt a tavalyi őszi folyamán. (A tesztelés eredményei egyelőre nem ismeretesek.) Az Országos Közoktatási Értékelési és Vizsgaközpontban megindultak az egyedi érettségi vizsgatárgyak akkreditálásának előkészületei is, amely eljárást ugyancsak a 100/1997. sz. rendelet teszi lehetővé. Mindezek fényében nagyon valószínűnek látszik, hogy rövidesen ismét az érettségi vizsgák kerülnek a közoktatás szakmai történéseinek középpontjába.

Igen jól időzítette tehát új kiadványát a Műszaki Könyvkiadó, amikor 2001 végén megjelentette *Mátrai Zsuzsa* 'Érettségi és felvételi külföldön' című munkáját.

A szerző neve jól ismert a neveléstudományt művelők és az oktatáspolitikai döntéshozók előtt. Hasonló tárgyú korábbi tanulmányainak és a témakörben felhalmozott tudásának köszönhetően ő volt a '97-es rendeletben megtestesült érettségi koncepció egyik szülőanyja és népszerűsítője. (Szakmai körökben ismert tény, hogy bár az elgondolással természetesen azonosult, annak itthoni bevezethetőségét feltételekhez – például a modell kísérleti kipróbálásához vagy esettanulmányok készítéséhez – kötötte. Miután ezek a feltételek nem teljesülhettek, később maga is szkeptikussá vált az érettségi-reform